

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม
ตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรม

The Development Guidelines of Sanamchan Community
Nakhon Pathom Province according to OTOP Inno-Life
Tourism Community

ปัญญพร ธนาวิชรานันท์¹ ชนิษฐา ใจเป็ง² ณพงค์ รุจิรารัตน์³ และโชติมา ดีพลพันธ์⁴

Punjaborn Thanawachiranun, Chanittha Jaipeng, Naphong Rujivararat and Chotima Deeponpun

Received: September 20, 2021

Revised: November 12, 2021

Accepted: November 13, 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา เพื่อศึกษาบริบทและสภาพการณ์ดำเนินการของการจัดการท่องเที่ยว และหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม โดยใช้แนวทางการวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่ 1) สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 400 คน ในชุมชนสนามจันทร์ ด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา 2) ศึกษาชุมชนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรม และ 3) จัดสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนและวิเคราะห์ผลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า

1) การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์มีการจัดระบบการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยว มีผังการท่องเที่ยวชุมชน มีคณะกรรมการการท่องเที่ยวของชุมชน มีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์แปรรูปที่สร้างรายได้แก่ชุมชน มีสิ่งอำนวยความสะดวกบริการนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง

2) ชุมชนโอท็อปนวัตกรรมที่มีความเป็นเลิศ เป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว มีการบริหารจัดการที่ชัดเจน เป็นระบบ มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีบริการด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย

¹ อาจารย์ประจำ คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000 e-mail: aj.jick@hotmail.com, punjaborn@christian.ac.th

² อาจารย์ประจำ คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000 e-mail: peeup@hotmail.com

³ อาจารย์ประจำ คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000 e-mail: hti-ctu@christian.ac.th

⁴ อาจารย์ประจำ คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000 e-mail: chotimad@christian.ac.th

3) การพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ ตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรม การมี การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว การจัดทำแผนธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก และการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: โอท็อปนวัตกรรม วิถีชีวิต ชุมชนท่องเที่ยว ชุมชนสนามจันทร์

Abstract

This is a research and development to study the context and situation of tourism management and to find guidelines to develop tourism in Sanamchan Community, Nakhon Pathom. A mixed method is employed into this study: 1) surveying 400 participants in Sanamchan Community by distributing questionnaires and using descriptive statistic analysis; 2) studying OTOP-Inno-Life of best practice community and 3) conducting a focus-group interview of community stakeholders and applying content analysis. The results show that;

1) The implementation of tourism management in Sanamchan Community has a tourism system that connects to tourist attractions, a travel plan of community tourism and a community tourism committee. Moreover, agricultural products and products processing are able to generate income for the community and facilities to serve tourists widely.

2) OTOP Inno-Life of best practice community has potentials to attract tourists. There are a clear and systematic management, facilities, uniqueness of local products and varieties of tourism services.

3) The development of tourism in Sanamchan Community regarding to OTOP-Inno-Life should encourage tourism personnel; make a community tourism business plan; develop tourist attractions and facilities and improve tourism products and services.

Keywords: OTOP-Inno-Life, Community Tourism, Sanamchan Community

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมไทยเป็นอย่างมาก และการที่จะพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้จำเป็นต้องอาศัยรากฐานขององค์ความรู้ใหม่ ผสมผสานกับองค์ความรู้เดิมที่มีลักษณะเป็นการบูรณาการ ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวและสินค้าท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยววิถีทางสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม และสถานการณ์การเจริญเติบโตทางอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของ “ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว” เป็นผลิตภัณฑ์ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนา (1) การบริการนำเที่ยวของมัคคุเทศก์ ที่พักแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร สถานที่จำหน่ายสินค้าของที่ระลึก (2) ระบบการให้ความคุ้มครองรักษาความปลอดภัย (3) ความสะอาดสบายและการเชื่อมโยงเพื่อให้บริการ

นักท่องเที่ยว และเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปสัมผัสกับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ด้วยความสะดวกสบาย จนเกิดเป็นความประทับใจและกลับมาใช้บริการอีก ซึ่งการกลับมาใช้บริการซ้ำของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่มีธุรกิจภาคอุตสาหกรรมบริการต่างให้ความสำคัญกับลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เป็นอย่างยิ่ง (4) การวางแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ ส่งเสริมให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละประเภทล้วนมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในความนิยม เป็นสถานที่ปรารถนาในการมาเที่ยวชม เพราะจะทำให้มูลค่าของรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น (ประภาส สีหนอก, ศราวุฒิ ทัพธานี, นันธพร ทิพย์วงษ์ และอิทธิรัฐ สีนารักษ์, 2561)

ประเทศไทยได้รับการยกย่องจากนักท่องเที่ยวทั่วโลกว่าเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางของแหล่งท่องเที่ยวที่อยากมาสัมผัส ส่งผลให้ภาพรวมสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศไทยที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากรายได้จากการท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งตามแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559-2563 (CBT Thailand) เป็นแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวฉบับแรกของประเทศไทยที่มุ่งเน้นการพัฒนาในระดับชุมชนเป็นหลักเพื่อให้เกิดการกระจายประโยชน์จากการท่องเที่ยวไปสู่เศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชนของไทยพัฒนาสู่สากลอย่างมีเอกภาพบนฐานการรักษา และจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืนสู่ชุมชนแห่งความสุข” (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2561)

จากการศึกษาวิจัยครั้งก่อน ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม เป็นฐาน ได้ทำการวิเคราะห์เส้นทางท่องเที่ยวและสร้างแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม พบว่าชุมชนสนามจันทร์เป็นชุมชนที่มีการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก มีไร่นาสวนผสม และวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร มีความพร้อมด้านแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ ความสวยงาม ความเป็นธรรมชาติ พร้อมแก่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งต่อไป แต่ยังขาดความร่วมมือ การจัดการระบบ และการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมภายในชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชนสนามจันทร์ โดยใช้แนวทางการจัดการตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอทอปนวัตวิถี เพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พัฒนาศูการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบที่ชัดเจน เป็นระบบ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จริง เพื่อนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและสภาพการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐมตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอทอปนวัตวิถี
2. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ดำเนินการของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนที่เป็นเลิศ ตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอทอปนวัตวิถี

3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรม

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนโอท็อปนวัตกรรม

กรมการพัฒนาชุมชน (2561) ได้จัดทำโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีโดยมีเป้าหมายให้ประชาชนได้รับการพัฒนาอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น ยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงในการพัฒนาอาชีพและสร้างอาชีพในชุมชน สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้เป็นเครือข่าย และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ สร้างความเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นระยะยาว

การดำเนินงานโอท็อป นวัตวิถี มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดรายได้กับชุมชน โดยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง กระตุ้นเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศ ให้มีความเข้มแข็ง (2) พัฒนาคูณภาพ ยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP ปรับตัวเข้าสู่การพัฒนาให้พร้อม ขยาย สร้างรายได้มากขึ้น (3) เชื่อมโยงเส้นทางในการท่องเที่ยวให้มีความโดดเด่นมีความพร้อมบนอัตลักษณ์ของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี (4) สร้างและพัฒนาบุคลากร ผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ให้มีขีดความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์ และนำมาต่อยอดการบริหารจัดการชุมชนได้อย่างเหมาะสม

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการ ทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวในนั้น ๆ และมีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดจากการท่องเที่ยว คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังเน้นถึงการสร้างศักยภาพของคนท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย ซึ่งการท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชนนั้นมีจุดขายที่หลากหลาย ทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต การอนุรักษ์ รวมทั้งมีการพัฒนารูปแบบเพื่อสร้างความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง มีความสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมาก เป็นโอกาสในการกระจายรายได้สู่ชุมชนในชนบท และการจ้างงานในท้องถิ่น (Manaf, A., Purbasari, N., Damayanti, M., Aprilia, N., & Astuti, W., 2018)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้มีกรอบแนวคิดในการศึกษาสภาพการดำเนินการของการท่องเที่ยวที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อป นวัตวิถี ด้วยการศึกษาชุมชนบ้าน

ศาลาติน ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็น 1 ใน 50 ต้นแบบ “ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี” เพื่อนำแนวทางที่เป็นเลิศไปสู่แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม

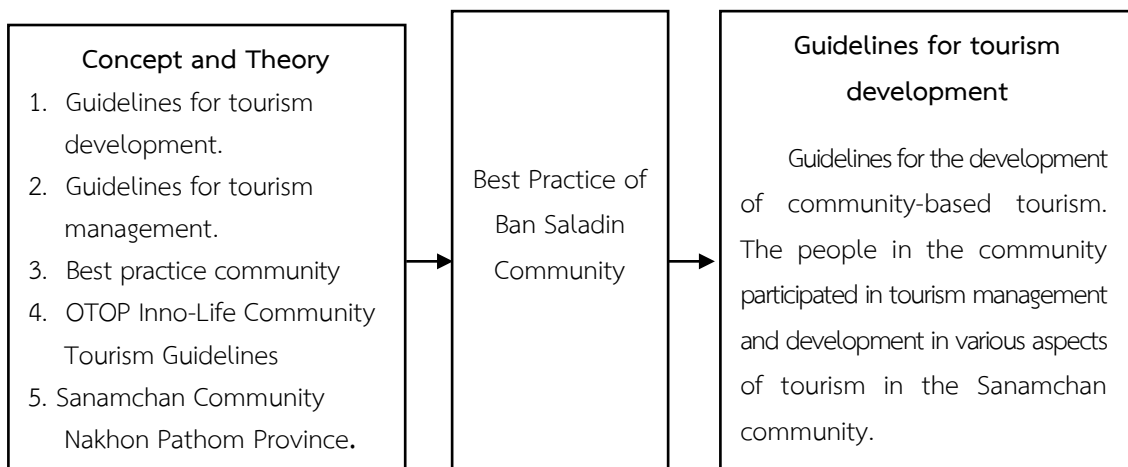

Figure 1: Research conceptual framework

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้การสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประกอบด้วย ผู้นำชุมชน คณะกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ ตัวแทนผู้ประกอบการ ร้านค้าเกษตรกร เจ้าของสวนผักและผลไม้ ตัวแทนประชาชนในชุมชนสนามจันทร์ รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่ชุมชนสนามจันทร์ สุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบบังเอิญโดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากร 4,793 คน (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2562) ตามสมการของ Yamane (อ้างถึงใน ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ, 2544, น. 31) จำนวน 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ในลักษณะการพูดคุยแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งประกอบด้วย ประเด็นคำถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวภายในชุมชน แนวทางการดำเนินการท่องเที่ยวในชุมชน รูปแบบและวิธีการที่จะจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน และการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวตามแนวทางพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี

2.2 เครื่องมือสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม โดยมี

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและสภาพการณ์ดำเนินการของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวิถี แบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบริบทและสภาพการณ์ ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ โดยใช้กรอบการดำเนินงานชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวิถี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ด้านความพร้อมของชุมชนและสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านสินค้าและบริการ โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale)

ส่วนที่ 3 เป็นปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบ แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นได้ตามอัธยาศัย

3. การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอนการศึกษาซึ่งแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ

3.1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาสภาพการณ์ดำเนินการของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวิถี

3.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนที่เป็นเลิศทางด้านท่องเที่ยวโอท็อปวิถี โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) เพื่อให้ได้เนื้อหาสาระที่ครอบคลุม และตรงกับวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อนำมาเป็นตัวอย่างในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวิถี

3.3 จัดประชุมสนทนากลุ่ม Focus group กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 20 คน ได้แก่ ผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานในท้องถิ่น ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและที่พัก ผู้นำชุมชน ตัวแทนประชาชน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structural Interview) ในการกำหนดรูปแบบการพัฒนาบริการการท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ กำหนดคณะกรรมการการท่องเที่ยวในชุมชน กำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน กำหนดหลักเกณฑ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน กำหนดบทบาทหน้าที่ในการจัดบริการการท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ เป็นต้น

3.4 วิเคราะห์และสรุปผลการดำเนินงาน นำเสนอผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้สามารถดำเนินการได้จริงในชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพการณ์ ดำเนินการของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวิถีบ้านศาลาดิน จากการสัมภาษณ์ไว้พร้อมทั้งบันทึกเสียง จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ทั้งแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยผู้วิจัยได้นำแบบประเมินที่เรียบเรียงมาให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เป็น

ผู้พิจารณาทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index : IOC) เพื่อให้ได้เนื้อหาที่ครอบคลุมและตรงกับวัตถุประสงค์ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยจำแนกข้อมูลตามความเหมาะสมกับข้อมูลที่ได้มา และตีความหาความเชื่อมโยงของข้อมูล ตรวจสอบความหมายและข้อมูลของแต่ละด้าน นำข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์

4.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์จากแบบสอบถาม บริบทและสภาพการณ์ท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวิถี สามารถแสดงผลการวิจัยได้ดังนี้

1. บริบทและสภาพการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวิถี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ที่มีต่อบริบทและสภาพการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวิถี พบว่า

1.1 ด้านศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

1) การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความเห็นว่าชุมชนสนามจันทร์มีจุดเด่นคือ มีแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตเชิงเกษตร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้านการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนสนามจันทร์ ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$, $S.D.=0.64$) โดยเห็นด้วยกับหัวข้อลักษณะการเดินทางมีหลากหลายช่องทางให้เลือก เช่น เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว รถโดยสาร รถรับจ้าง เป็นต้น มากที่สุด ส่วนหัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุด คือ ชุมชนสนามจันทร์มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นข้อมูลหลักสามารถสืบค้นได้ง่าย

2) จุดดึงดูดนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน หรือสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้านจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน หรือสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนสนามจันทร์ ในระดับมาก ($\bar{X}=3.78$, $S.D.=0.66$) โดยหัวข้อชุมชนสนามจันทร์มีความสามารถในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมากที่สุด ส่วนหัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ ชุมชนสนามจันทร์มีจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยวในชุมชน มีความโดดเด่น มีจุดขายที่ชัดเจน เช่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม อัตลักษณ์ กิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน

3) สถิตินักท่องเที่ยว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความเห็นว่าชุมชนสนามจันทร์มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเป็นระยะ ๆ ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มศึกษาดูงาน และนักท่องเที่ยวทั่วไป สอดคล้องกับผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่เห็นว่าชุมชนสนามจันทร์มีศักยภาพ

ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้านสถิตินักท่องเที่ยวในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$, $S.D.=0.83$) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ ชุมชนสนามจันทร์มีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้

4) การสร้างรายได้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความเห็นว่า ชุมชนสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวได้ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้านการสร้างรายได้ของชุมชนสนามจันทร์ โดยเห็นด้วยกับหัวข้อชุมชนสนามจันทร์มีการสร้างรายได้จากการจัดจำหน่ายสินค้า ของที่ระลึกที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนในรูปแบบผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ (เช่น ตุ๊กตาแม่ไม้มวยไทย ผลผลิตจากสวนผักผลไม้ท้องถิ่นในชุมชน เป็นต้น) ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, $S.D.=0.70$) และเห็นด้วยน้อยที่สุดในหัวข้อชุมชนสนามจันทร์มีการสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมรายได้แก่ชุมชนได้อย่างเหมาะสม

5) เครือข่ายการท่องเที่ยว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความเห็นว่าชุมชนสามารถสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว โดยสามารถใช้แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่มีอยู่มาพัฒนาเครือข่ายในการท่องเที่ยวได้ พบว่าส่วนใหญ่เห็นด้วยกับศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้านเครือข่ายการท่องเที่ยวที่ประสานนำสู่การท่องเที่ยวของชุมชนสนามจันทร์ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, $S.D.=0.77$) โดยแสดงความเห็นกับหัวข้อชุมชนสนามจันทร์มีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดการประชุมกับสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครปฐม เป็นต้น

1.2 ด้านความพร้อมของชุมชนและสิ่งอำนวยความสะดวก

1) ความพร้อมขององค์กรและบุคลากร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความเห็นว่า ชุมชนสนามจันทร์มีคณะกรรมการการท่องเที่ยวภายในชุมชน ผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชน พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับความพร้อมของชุมชนและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านความพร้อมขององค์กรและบุคลากรของชุมชนสนามจันทร์ ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, $S.D.=0.85$) ส่วนหัวข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุดคือ ชุมชนสนามจันทร์มีบุคลากรด้านการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อประสานงานด้านการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์รวมทั้งนักเล่าเรื่อง หรือมัคคุเทศก์ในท้องถิ่น

2) การจัดระบบบริหารจัดการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความเห็นว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับความพร้อมของชุมชนและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการจัดระบบบริหารจัดการของชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, $S.D.=0.74$) โดยเห็นด้วยกับหัวข้อชุมชนสนามจันทร์มีมาตรการด้านความปลอดภัยในการดูแลชีวิตและทรัพย์สินแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด ส่วนหัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ ชุมชนสนามจันทร์มีแผนชุมชน/แผนธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน

3) สิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความเห็นว่าชุมชนสนามจันทร์มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานทางด้านการท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก มีที่พัก/รีสอร์ทได้มาตรฐาน การคมนาคมสะดวก พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับความพร้อมของชุมชนและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชนสนามจันทร์ ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.24$, $S.D.=0.70$) โดยเห็นด้วยกับหัวข้อลักษณะการเดินทางและ

การบริการยานพาหนะมีหลากหลายช่องทางให้เลือก เช่น เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว รถโดยสาร รถรับจ้าง เป็นต้น ส่วนหัวข้อที่ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุด คือชุมชนสนามจันทร์มีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก

1.3 ด้านสินค้าและบริการ

1) ความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์เฉพาะถิ่น พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับสินค้าและบริการ ด้านความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์เฉพาะถิ่นของชุมชนสนามจันทร์ (เช่น ตักตาแม่ไม้มวยไทย ผักผลไม้ตามฤดูกาล เป็นต้น) ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.28$, $S.D.=0.73$) โดยเห็นด้วยกับหัวข้อชุมชนสนามจันทร์มีสินค้า/ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มาตรฐาน ส่วนผลสำรวจเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ หัวข้อชุมชนสนามจันทร์มีผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว มีจุดสร้างการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว

2) บริการด้านการท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับสินค้าและบริการด้านการบริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนสนามจันทร์ โดยเห็นด้วยกับหัวข้อชุมชนสนามจันทร์มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน มีกิจกรรมบริการการท่องเที่ยวในระดับมาก ($\bar{X}=3.75$, $S.D.=0.74$) กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุด คือ ชุมชนสนามจันทร์มีช่องทางการติดต่อสื่อสารการท่องเที่ยว ให้ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว ที่มีหลายช่องทางและมีประสิทธิภาพ

2. สภาพการณ์ดำเนินการของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนที่เป็นเลิศบ้านศาลาดินตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวิถี

“บ้านศาลาดิน” เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงนิเวศตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ได้รับการยกย่องให้เป็นจุดท่องเที่ยววิถีชุมชนที่สำคัญของจังหวัดนครปฐม ได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย (Thailand Tourism Awards 2007) จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เมื่อปี พ.ศ.2550 และได้เป็น 1 ใน 9 หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ปี 2560 ด้วยจุดเด่นของวิถีของชุมชนริมน้ำที่นักท่องเที่ยวสามารถมาเยี่ยมชมพร้อมกิจกรรมที่ให้ความรู้ได้ตลอดทั้งปี ผู้วิจัยได้นำกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการท่องเที่ยวของชุมชนสนามจันทร์เข้าเยี่ยมชมการดำเนินงานการจัดการการท่องเที่ยวของบ้านศาลาดิน ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นชุมชนต้นแบบการดำเนินงานชุมชนโอท็อปวิถีและสอดคล้องกับชุมชนสนามจันทร์โดยใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามแนวทางโอท็อปวิถี โดยผลการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวของบ้านศาลาดิน สรุปผลดังนี้

2.1 ด้านศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวของชุมชนต้นแบบ

1) การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนบ้านศาลาดินมีการจัดระบบการท่องเที่ยวที่มีความชัดเจน มีการเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวด้วยการจัดทำผังการท่องเที่ยว ดูแลโดยคณะกรรมการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยสถานที่หลักเชื่อมโยงตามเส้นทางรถล่องเรือท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ชื่อว่า “ล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์” ซึ่งประกอบด้วย 5 สถานที่คือ “นาบัวลุ่มแจ่ม” “ข้าวตังบ้านศาลาดิน” “บ้านพักชาวชนิษฐา” “ฟาร์มชาวแซม” และ “สวนผลไม้อินทรีย์ของลุงบุญเลิศ” ภายใต้โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงเกษตรตำบลมหาสวัสดิ์

2) จุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ชุมชนบ้านศาลาตินได้นำเรื่องราวประวัติศาสตร์ของคลองมหาสวัสดิ์ที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 4 มาเป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ผ่านการเล่าเรื่อง และเป็นจุดดึงดูดความสนใจของแต่ละสถานที่ พร้อมทั้งพัฒนาการท่องเที่ยวของคลองมหาสวัสดิ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน

3) สถิตินักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมบ้านศาลาตินจำนวนมากที่สุดในเดือนพฤศจิกายน 2562 รองลงมาคือเดือนกุมภาพันธ์ เดือนมีนาคม และเดือนกันยายน นักท่องเที่ยวที่เข้ามา มีทั้งในรูปแบบของนักท่องเที่ยวทั่วไปและผู้ที่มาศึกษาดูงานในชุมชน

4) การสร้างรายได้ ผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้เป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์แปรรูปในชุมชน ได้แก่ พืชผักสวนครัว ผลไม้ ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

5) เครือข่ายการท่องเที่ยว บ้านศาลาตินมีเครือข่ายการท่องเที่ยวที่สามารถประสานนำสู่การท่องเที่ยวในชุมชนได้จากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

2.2 ด้านความพร้อมของชุมชนและสิ่งอำนวยความสะดวก

1) ความพร้อมขององค์กรและบุคลากร ชุมชนบ้านศาลาตินมีคณะกรรมการการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีโครงสร้างการท่องเที่ยวที่มีความชัดเจน เป็นระบบ มีการจัดทำแผนที่ชุมชน แผนที่ท่องเที่ยว กำหนดการการท่องเที่ยว บุคลากรในชุมชนมีความพร้อมในการประสานงาน การนำเที่ยว การให้ข้อมูลการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างดีและเป็นระบบชัดเจน

2) การจัดระบบบริหารจัดการ จากการที่บ้านศาลาติน มีคณะกรรมการการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีความชัดเจน จึงมีระบบการจัดการที่เป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นแผนการท่องเที่ยว กำหนดการท่องเที่ยว การกำหนดค่าใช้จ่าย ส่วนแบ่ง การจัดคิวบริการ มีความเป็นระบบและมีความชัดเจน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

3) สิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว ชุมชนบ้านศาลาตินมีสถานที่พัก รีสอร์ท โรงแรม โฮมสเตย์ ที่หลากหลาย รวมทั้งการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวทั้งทางบกและทางน้ำ โดยมีระบบการคมนาคมที่สะดวกสบาย มีบริการสาธารณะแก่ประชาชน จุดจอดรถ ห้องน้ำสาธารณะ ไกด์นำเที่ยว ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนได้

2.3 ด้านสินค้าและบริการ

1) ความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์เฉพาะถิ่น บ้านศาลาตินมีการจัดการระบบการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นจุดตั้งต้นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ของชุมชน สามารถดึงดูดความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ดี

2) บริการด้านการท่องเที่ยว มีการจัดระบบการท่องเที่ยว มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด มีเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เข้าด้วยกัน มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเล่าเรื่องราว ประวัติความเป็นมาของสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ทำให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจที่จะกลับเข้ามาท่องเที่ยวอีก

3. แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี

3.1 พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ชุมชนสนามจันทร์ควรมีการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ดังนี้ 1) จัดตั้งคณะทำงาน เพื่อพัฒนากองทุนชุมชนหนุนเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน 2) พัฒนาและบริหารจัดการข้อมูลชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี 3) จัดทำแผนธุรกิจชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี 4) สร้างนักเล่าเรื่องชุมชนให้ข้อมูลน่าเที่ยว การสาธิตกับนักท่องเที่ยวได้ 5) เป็นเจ้าบ้านที่ดี รอบรู้เรื่องราวในท้องถิ่น ดูแลผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้ดี

3.2 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ 1) พัฒนาศักยภาพด้านกายภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ป้ายข้อมูล ป้ายบอกทาง จุดถ่ายภาพ รักษาความสะอาดและความปลอดภัย 2) ส่งเสริม/พัฒนาเสน่ห์ ประเพณี วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ชุมชน 3) ออกแบบตราสัญลักษณ์และโลโก้ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ชุมชนร่วมกันค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชน

3.3 พัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ด้านการผลิต การบริหารจัดการ การตลาด ควรพัฒนาสินค้าและบริการชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีด้วยการยกระดับสินค้าให้มีมาตรฐานคุณภาพ ออกแบบผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกให้มีความน่าสนใจ

3.4 เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เช่น จัดทำคู่มือแนะนำเที่ยว ดัดแปลงแผนที่ และแผนผังบอกเส้นทาง/สถานที่ท่องเที่ยว จัดทำแผนการรองรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

3.5 ส่งเสริมการตลาดชุมชนท่องเที่ยว ควรจัดทำแผนการดำเนินงานประชาสัมพันธ์และทำการตลาดออนไลน์ เปิดตัวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ได้แก่ 1) พัฒนา OTOP ด้วยนวัตกรรมชุมชนสนามจันทร์ พัฒนาระบบการผลิต พัฒนาผลิตภัณฑ์ 2) ควรส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าในการผสานวิถีชีวิตชุมชน 3) สร้างสรรค์ สร้างเสน่ห์ อัตลักษณ์ วิถีชีวิตชุมชนให้มีคุณค่า การพึ่งพาตนเอง สร้างอาชีพ และ 4) ควรมีแนวทางส่งเสริมการตลาดกับภายนอกชุมชน เพื่อเชื่อมโยงตลาดใหม่ในชุมชนกับการท่องเที่ยวชุมชนสนามจันทร์

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาบริบทและสภาพการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี ได้แก่ ด้านศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ความพร้อมของชุมชนและสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านสินค้าและบริการ พบว่า ชุมชนสนามจันทร์มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว มีความพร้อมของชุมชนและสิ่งอำนวยความสะดวก และมีสินค้าและบริการที่มีเอกลักษณ์ของชุมชน สามารถพัฒนาไปเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี ของกรมการพัฒนาชุมชน (2561) โดยใช้เสน่ห์จากภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์แปลงเป็นรายได้ รวมทั้งมีการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระดับชุมชนที่มีเสน่ห์ดึงดูด และมีคุณค่าเพียงพอให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและใช้จ่ายเงินในทุกกิจกรรมของชุมชน ซึ่งรายได้จะกระจายอยู่กับคนในชุมชน เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ

ฐานรากอย่างแท้จริง ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ชุมชนที่ดำเนินการด้วยกระบวนการตามแนวทางของชุมชนโอท็อปนวัตวิถีของกรมพัฒนาชุมชน มีความยั่งยืนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ดังเช่นชุมชนบ้านศาลาดิน จังหวัดนครปฐม ที่คณะผู้วิจัยได้นำผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของชุมชนสนามจันทร์ไปศึกษาดูงานและศึกษากระบวนการจัดการชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นอกจากนี้ยังพบว่าชุมชนสามารถสร้างรายได้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่องยั่งยืน จากการศึกษาของ จันทรจิรา สุขบรรจง (2559, บทคัดย่อ) เรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของหอนานมดแดง อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของหอนานมดแดง คือ ต้องมีการจำกัดปริมาณการเข้ามาของนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้พื้นที่ดูแออัดจนเกินไป แก้ไขปัญหาห้องพักและที่จอดรถที่ยังไม่เพียงพอ ควรมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ตลาดนัดย้อนยุค เกษตรแนวใหม่ เป็นต้น เพื่อส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรจัดสรรบุคลากรเข้ามาให้ความรู้ เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน ดังการศึกษาของ ปิยงกูร พวงแก้ว (2562, บทคัดย่อ) พบว่า ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีกรณีศึกษาบ้านท้ายดง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ไม่ว่าจะเป็นด้านรายได้ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ด้านจำนวนนักท่องเที่ยวภายในชุมชน ด้านการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการพัฒนา พบว่า มีจำนวนเพิ่มขึ้นมากกว่าตอนที่ยังไม่ได้ดำเนินโครงการ อีกทั้งผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีนั้นพบว่า ในด้านผลกระทบต่อวิถีชีวิตคนในชุมชนนั้นไม่มีปัญหาใด ๆ ส่วนการศึกษาของ Manaf, Purbasari, Damayanti, Aprilia, and Astuti (2018, Abstract) ทำการศึกษาการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรในชุมชนท่องเที่ยว จะทำงานอย่างยั่งยืนได้อย่างไร บทเรียนจากการเรียนรู้หมู่บ้านท่องเที่ยวประเทศอินโดนีเซีย พบว่า หมู่บ้านการท่องเที่ยว Nglanggeran เป็นตัวอย่างของการท่องเที่ยวในชนบทแบบยั่งยืน ความยั่งยืนของกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่สามารถแยกออกจากความพร้อมขององค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งเป็นรูปแบบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ (1) ที่พัก (2) แหล่งท่องเที่ยว (3) การขนส่ง (4) ผู้จัดงานท่องเที่ยว และ (5) องค์กรปลายทาง (การจัดการท้องถิ่น) โดยมีผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเริ่มต้นจากชุมชน ท้องถิ่น และรัฐบาลกลางในการสนับสนุนการท่องเที่ยว

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและสภาพการณ์ดำเนินการของการจัดการท่องเที่ยวและหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม โดยทำการศึกษาสภาพการณ์ดำเนินการของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนที่เป็นเลิศ ตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีในชุมชนต้นแบบ ซึ่งพบว่า ชุมชนต้นแบบมีการจัดระบบการท่องเที่ยวที่มีความชัดเจน มีการเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวด้วยการจัดทำผังการท่องเที่ยว ได้รับการดูแลจากคณะกรรมการการท่องเที่ยวของชุมชน มีจุดดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยว โดยมีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์แปรรูปสร้างรายได้แก่ชุมชน

ชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกบริการนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง จากนั้นจึงนำแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีในชุมชนต้นแบบ มาวิเคราะห์บริบทและสภาพการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม โดยพบว่า ชุมชนสนามจันทร์มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว มีความพร้อมของชุมชนและสิ่งอำนวยความสะดวก และมีสินค้าและบริการที่มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์ เหมาะสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แต่ยังขาดการบริหารจัดการและการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐมตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี จึงควรมีการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เป็นเจ้าบ้านที่ดี และบริหารจัดการข้อมูลชุมชน การจัดทำแผนธุรกิจชุมชน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว ส่งเสริมการตลาดชุมชน และสร้างอัตลักษณ์วิถีชีวิตชุมชนให้มีคุณค่า

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรวางแผนพัฒนาชุมชนสนามจันทร์สู่ชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีตามขั้นตอน และแนวทางการดำเนินงานชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี ที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนดไว้
2. ควรดำเนินการตามแผนงาน/แนวทางการดำเนินงานพัฒนาชุมชนสนามจันทร์สู่ชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี พร้อมทั้งประเมินผลการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลการพัฒนาชุมชนสนามจันทร์สู่ชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี พร้อมทั้งประเมินผลการดำเนินงาน
2. ศึกษาปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนสนามจันทร์สู่ชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี และค้นหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขพัฒนาในส่วนขาด
3. ประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวชุมชนสนามจันทร์ หลังจากมีการพัฒนาเป็นชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). *คู่มือบริหารโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี*, สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2563. <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER3/DRAWER051/GENERAL/DATA0000/00000042.PDF>
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2562). *คู่มือองค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์ 2562*. นครปฐม: องค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์.
- จันทร์จิรา สุขบรรจง. (2559). *การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของหนานมดแดง อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ชัยสิทธิ์ เถลิงมีประเสริฐ. (2544). *สถิติเพื่อนักบริหาร*. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

- ประภาส สีหานอก, ศราวุฒิ ทัทธานี, นันธพร ทิพย์าวงษ์ และอิทธิรัฐ สีนาร์รักษ์. (2561). การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน, สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2563. http://wiki.ocsc.go.th/_media/กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียง_2_006.pdf
- ปิยงกูร พวงแก้ว. (2562). การดำเนินงานของโครงการหมู่บ้าน/ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี กรณีศึกษา บ้านท้ายดง หมู่ที่ 1 ตำบลลาดกระปือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาโทบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2561). การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน, สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2563. <https://www.tatreviewmagazine.com/article/cbt-thailand/>
- Manaf, A., Purbasari, N., Damayanti, M., Aprilia, N., & Astuti, W. (2018). Community-Based Rural Tourism in Inter-Organizational Collaboration: How Does It Work Sustainably? Lessons Learned from Nglanggeran Tourism Village, Gunungkidul Regency, Yogyakarta, Indonesia. *Sustainability*, 10(7), 2142, 1-18.